

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-82>

УДК 37.036.5+7.011.2+808.1

Попова Л.І.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**ТЕКСТ В СУЧАСНОМУ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ:
МОВНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Анотація. У статті йдеться про особливості форми та змісту текстів, пов'язаних з мистецтвом в сучасному світі, особливості існування таких текстів в сучасному суспільстві. Аналізуються тенденції в цій області. Раніше мистецтво в світі знаходило відгук у текстах певних письменників – мистецтвознавців і вчених, чия близькість до художньої творчості та мовні здібності надавали їм особливої ролі. Такий розподіл мистецької праці між тими, хто в основному пише про мистецтво (критики та мистецтвознавці) та тими, хто створює, демонструє, збирає, фінансує або продає мистецтво (художники, музейні директори, меценати, колекціонери) на сьогодні майже зник. Тепер спостерігається розподіл між тими, хто пише про мистецтво із захопленням, та тими, хто мусить це робити. Особливе місце займають тексти журналістів, які працюють в сфері мистецтва. Розглядається досвід створення таких текстів. Робиться висновок про необхідність забезпечення авторами текстів про мистецтво їх належного сприйняття та досягнення довіри аудиторії.

Ключові слова: мистецтво, форма, тенденція, популяризація, міжкультурна комунікація.

Popova Larysa

National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”**TEXT IN CONTEMPORARY FINE ARTS: LINGUISTIC AND PRACTICAL ASPECTS**

Summary. The article deals with the peculiarities of the form and content of texts related to art in the modern world, the peculiarities of the existence of such texts in modern society. Today's finest artist writers to counter cult of brevity, attempting to slow down the art experience not only by demanding that their audience put in copious reading time but also, for example in thoughts via the skilful shaping of the written word. The standard artist's statement – concise, to the point, in plain words – offers a shortcut to extracting meaning from art. The 21st-century art world generates industrial quantities of writing. In the 21st century writing reflects an artist's intellect, powers of observation and timely critical thinking. Once upon a time the art world harboured a cast of designated writers – art critics and scholars – whose proximity to art making and facility with language gained them a special place. That age-old division of art-writing labour between those who mostly write about art (the critics and art historians) and those who primarily make, display, collect, fund or sell art (artists, directors of museum, collectors) has broken down. The split now divides those who are inclined voluntarily towards art writing - those who love to write, who are keen to improve and to have their texts read, whatever their usual role - and those who are conscripted into it: reluctant art writers who are obliged to write a lot, in today's art system. Arts journalists have to be the best of two worlds. They have to have passion for arts but also have to be hard core professionals in the journalistic department. They have to get the right information and pass it on both proficiently and on time. Grammar and proofreading have to be superb in order to be taken seriously by the audience and the notions of reliability and trust must be achieved. Primarily, arts journalists have to be able to notice an artwork or an art professional that deserves to be talked about and provide the basic data about them – information such as where the artwork can be bought, found, or viewed and the factual description of the work is the starting point. The conclusion is made on the need for authors to provide texts about the art of their proper perception and achievement of audience confidence.

Keywords: art, form, trends, popularization, cross-cultural communication.

Постановка проблеми. В сучасну інформаційну епоху спостерігаються зміни у великій кількості галузей діяльності людей. Нові явища стають характерними і для образотворчого мистецтва. Нові особливості з'являються як у формі, так і у змісті творів образотворчого мистецтва, а оцінці творів мистецтва. Широкі інформаційні можливості впливають також на форму та зміст текстів, пов'язаних з образотворчим мистецтвом, на роль таких текстів у суспільстві, на особливості поширення предметів образотворчого мистецтва та популяризації мистецтва за допомогою різних текстових матеріалів. Нових особливостей набувають і випадки співвідношення текстів, пов'язаних з образотворчим мистецтвом, та інших форм популяризації мистецтва (музеї, виставки, зустрічі з художниками і мистецтвознавцями, колекціонерами творів мистецтва, фахівцями, комерційна діяльність яких пов'язана з предметами образотворчого мистецтва).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В різні історичні періоди образотворче мистецтво відіграло різні ролі. Такі ситуації знаходили своє відображення і у текстах, в яких розглядалися різноманітні проблеми мистецтва. В епоху середньовіччя спостерігався чіткий поділ образотворчого мистецтва на різні види, у текстах практично не розглядали взаємозв'язок різних видів образотворчого мистецтва. Якщо ж такі види взаємозв'язку і розглядалися, то це були скоріше окремі етапи розвитку майстерності художників або створення окремих творів. Наприклад, малюнок розглядали як основу живопису та скульптури, архітектура також поєднувалась з живописом та скульптурою, де останні виконували функцію оздоблення творів архітектури, були одним з важливих джерел емоційного впливу споруд на глядачів. В епоху відродження мистецтво починає набувати об'єднуючі особливості. В своїх творах про образотворче мистец-

цтво художники, філософи, вчені намагаються за допомогою мистецтва відтворити цілісну картину світу, розглядають мистецтво як засіб оточити людину красою та гармонією в усьому. Саме в той час художник відходить від функції вузькоспеціалізованого ремісника і починає захоплюватись різноманіттям напрямків пізнання та творчості.

Подібна ситуація в образотворчому мистецтві спостерігається з середини ХХ століття, коли мистецтво знов починає набувати інтегруючих функцій. Таке різноманіття розглядається у багатьох джерелах (Арнхейм; Роден; Воронов) [2; 4; 6].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Цікавим може бути аналіз форми та змісту текстів про мистецтво в інформаційну епоху, дослідження ролі та місця таких текстів в сучасному суспільстві.

Тому **ціль цієї статті** – розглянути особливості форми та змісту текстів, пов'язаних з мистецтвом, в сучасному світі, особливості існування таких текстів в сучасному суспільстві.

Викладення основного матеріалу. Образотворче мистецтво само собою є своєрідною мовою, зрозумілою для представників різних мов і культур завдяки своїй візуальній формі. За винятком незначних елементів зображень, характерних для країн і місцевостей з великими відмінностями у природі та культурі, більшість творів мистецтва сприймаються в цілому багатьма людьми. Для розуміння творів мистецтва різних країн та культур достатньою є також наявність загальних теоретичних знань, які дозволяють відповісти на питання: як розуміти живопис, як розуміти скульптуру, як розуміти народне мистецтво, архітектуру тощо? Але все більш спостерігається тенденція, коли твір образотворчого мистецтва з'являється як носій певної ідеї, яка потребує не тільки візуального зображення, але і відповідний текст або сукупність текстів (Попова) [7]. Такі тексти відображають і прагнення автора більше розповісти про вкладені у даний твір мистецтва ідеї, і думку громадськості, фахівців, впливових осіб про відповідний предмет мистецтва. Наявність цих текстів може привернути увагу глядачів до твору мистецтва, підвищити ступінь задоволення власників цього твору. Тексти про мистецтво також використовуються на ринку творів мистецтва для залучення клієнтів, а також як додатковий важливий фактор для визначення матеріальної вартості (ціни продажу) конкретного твору образотворчого мистецтва.

Твір образотворчого мистецтва може також служити носієм, ілюстрацією або прикрасою певної ідеї. В цілому, образотворче мистецтво є складним явищем, яке знаходиться під впливом різноманітних факторів та само впливає на навколишній світ. У зв'язку з виникненням електронних засобів інформації та Інтернету образотворче мистецтво стає ще більш пов'язаним з різноманітнішими письмовими та усними текстами на різних мовах. «Мистецтво ХХІ століття переживає феноменальний бум як у Мережі, так і за її межами, потреба у супроводжувальних текстах дуже велика. З кожним днем стає все більше арт-шкіл, спеціальних магістерських програм в області мистецтва, міжнародних виставок, комерційних галерей, художніх агентств, сайтів художників... І для кожного виду діяльності у цьому зростаючому «арт-всесвіті» потрібні свої тексти» (Уільмс) [5, с. 130]. Все це

додатково свідчить про актуальність тематики, пов'язаної зі змістом, формою, призначенням текстів про образотворче мистецтво.

Безперечно, що форма багато в чому залежить від змісту текстів. Але в мистецтві, де особливо часто прагнуть до оригінальності, виразності, незвичності, особливо у деяких напрямках сучасного образотворчого мистецтва, багато чого є незрозумілим і потребує пояснення та розшифрування, що не завжди можуть зробити навіть мистецтвознавці, які спеціалізуються у цій області (Уільмс) [5].

Але не тільки тексти про сучасне нетрадиційне, «модернове» мистецтво пов'язані з труднощами для розуміння. Тексти про класичне мистецтво, а також тексти з теорії мистецтва, хоч і менше, але також можуть мати місце, важкі для розуміння. Багато термінів мистецтва можуть мати декілька значень, а певні поняття можуть мати декілька термінів (Беда) [3].

Люди, які мало знають про конкретний вид мистецтва, можуть сприймати окремі терміни як малозрозумілу, але красиву екзотику, своєрідну музику, пов'язану з естетично привабливими зображеннями та з усією, на їх думку, престижною та висококультурною галуззю мистецтва. Незрозумілі, але красиві за формою (звучанням) терміни можуть породжувати у слухача та читача асоціації, пов'язані як зі складністю твору мистецтва, так і з індивідуальними уявленнями, які виникають у людини в залежності від її особистих знань та досвіду. Фахівець в області мистецтва однак може пропускати малозрозумілі для нього терміни, якщо це не заважає одержанню інформації, необхідної для розв'язання конкретних задач. Властива багатьом текстам надлишковість інформації також дозволяє зберігати інформативність тексту за наявністю певної кількості малозрозумілих елементів.

З середини ХХ століття в багатьох країнах світу спостерігається значне економічне зростання та покращення матеріального становища людей. Відповідно змінюються їх потреби. У структурі потреб значне місце починає займати задоволення духовних потреб. У зв'язку з цим спостерігається тенденція, коли все більше людей проявляють зацікавлення до предметів образотворчого мистецтва. В залежності від освітнього та культурного рівня людей, а також від матеріального стану, люди приділяють увагу творам мистецтва різного художнього рівня та матеріальної цінності. Люди цікавляться не тільки безпосередньо творами мистецтва. Виникає потреба у більш широкій інформації про такі твори, про авторів художніх творів, про події, пов'язані з творами мистецтва, про роль мистецтва в суспільстві. Спеціалізовані тексти в галузі мистецтва створюються для підкреслення значення та цінності як окремих творів, так і мистецтва в цілому. Поряд з традиційними видами образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура) набуває значення декоративно-ужиткове мистецтво. Спостерігається значний інтерес до художнього оформлення та художнього конструювання предметів побуту та дозвілля.

В такій ситуації набувають значення тексти про предмети мистецтва та про людей мистецтва (Уільмс) [5]. У зв'язку з появою значної кількості технічних засобів відтворення зображень творів образотворчого мистецтва з'являються тексти, в яких розглядаються особливості репродукцій та

ких творів (типографське виконання, фотографія на папері, електронні форми відтворення предметів мистецтва). В таких текстах розглядають проблеми, як найбільш адекватно відтворити предмет образотворчого мистецтва у формі репродукції, при цьому передати на репродукції особливості фізичного матеріалу твору, які є засобами передачі авторського задуму. Досліджують також характерні особливості оригінального твору образотворчого мистецтва, які неможливо відтворити на репродукції для масового використання за допомогою технічних засобів. Дискусійною є проблема популяризації оригінальних творів високого рівня та середнього рівня. В одних випадках пропонують відбирати конкретні твори образотворчого мистецтва високого рівня та розповсюджувати їх у формі копій або репродукцій. В інших випадках перевага надається оригінальним творам, можливо не високого рівня, які, однак, є унікальними за творчим задумом, виконані з традиційних матеріалів, в яких відчувається рука художника.

Інтерес суспільства викликають також твори, пов'язані з особистістю авторів предметів образотворчого мистецтва. Часто особистість автора, особливості його життя та діяльності привертають увагу до творів мистецтва. Такий твір мистецтва незалежно від його форми та художнього рівня може розглядатись та зберігатись як пам'ятна річ, нагадування про певні історичні періоди та події.

Твори традиційного національного декоративно-ужиткового мистецтва все частіше перетинають кордони своїх країн, викликають зацікавлення та здобувають прихильників серед представників інших народів та культур. Вони поповнюють музейні експозиції, приватні колекції, можуть служити для прикрашення приміщень та для ілюстрування ідей добра, які з'являються та набувають популярності у суспільстві. Твори традиційного декоративного мистецтва різних країн також можуть служити прекрасним символом об'єднання людей доброї волі всього світу, які прагнуть жити в атмосфері дружби та порозуміння. Композиції з таких творів можуть прикрашати приміщення, де відбуваються масові заходи, головною метою яких є підкреслення значення дружби та співробітництва різних народів.

Прагнення багатьох людей високої культури звернути увагу суспільства на цінність мистецтва та його значення для людини обумовлює виникнення різноманітних текстів, присвячених проблемам збереження творів мистецтва. Така проблема пов'язана як з заходами держави у цій області, так і з підвищенням культурного, освітнього та матеріального рівня людей. Не тільки держава, яка закріплює у своєму законодавстві обов'язок зберігати культурне надбання та сприяти розвитку мистецтв, але і будь-яка людина, яка має матеріальні можливості для збереження творів мистецтва (кошти для придбання конкретних предметів та для утримання приміщення з необхідними умовами), підтримують мистецтво. Це також стає тематикою текстів, пов'язаних з мистецтвом.

Висновки. Таким чином, у зв'язку з розвитком інформаційних технологій в сучасному світі спостерігається значне зростання кількості текстів, пов'язаних з образотворчим мистецтвом, які можуть мати різноманітні зміст, форму та призначення. Нові види мистецтва, зокрема ті, які виникають завдяки новим інформаційним технологіям можуть супроводжуватись сукупністю текстів, які мають незвичну, оригінальну форму, не завжди зрозумілу з боку фахівців та широкі кіл прихильників мистецтва. Незважаючи на деякі незрозумілості, окремі тексти, пов'язані з мистецтвом, можуть в цілому задовольнити як фахівців, так і інших людей. Можна спостерігати формування нових моделей ставлення до мистецтва та до відповідних текстів. У великій кількості текстової, візуальної, звукової інформації та у реальному житті багато людей знаходять свою нішу, яка підтримується за допомогою технічних засобів інформації та зв'язку.

Перспективним для подальших досліджень може бути визначення особливостей текстів про сучасне мистецтво різного призначення, зокрема, особливості так званих «реальних» текстів, тобто текстів, створених для презентації у різних формах (усних, письмових, комбінованих), співвідношення текстів з візуальними зображеннями, а також з текстами інших тематик та призначення в інформаційному просторі.

Список літератури:

1. Андреев Л.Г. Импрессионизм. Москва : Гелеос, 2005. 320 с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. Москва : Изд-во «Прогресс», 1974. 392 с.
3. Беда Г.В. Живопись и ее изобразительные средства. Москва : Просвещение, 1977. 188 с.
4. Воронов Н.В. Вера Мухина. Москва : Изобр. иск-во, 1989. 336 с.
5. Уильямс Г. Как писать об искусстве. *Диалог искусств*. 2017. № 1. С. 130–132.
6. Роден О. Беседы об искусстве. СПб. : «Азбука-классика», 2006. 320 с.
7. Попова Л.И. Типы текстов в области мистецтва: прагматичний та теоретичний аспекти. *Наука, дослідження, розвиток. Філологія, соціологія і культурологія: збірник наукових доповідів* (Белград (Сербія), 30-31.05.2019). Варшава, 2019. С. 12–13.

References:

1. Andreev L.G. (2005). Impressionism. Moskva : Geleos, 2005, 320 p.
2. Arnheim R. (1974). *Iskusstvo i vizualnoe vospriatie* [Art and visual perception]. Moskva : Izd-vo «Progress», 392 p.
3. Beda G.V. (1977). *Zhivopis i ee izobrazitelnye sredstva* [Painting and its visual tools]. Moskva : Prosveshchenie, 188 p.
4. Voronov, N.V. (1989). Vera Mukhina [Vera Mukhina]. Moskva : Izobr. isk-vo, 336 p.
5. Williams, G. (2017). Kak pisat ob iskusstve [How to write about art]. *Dialog iskusstv*, vol. 1, pp. 130–132.
6. Roden, O. (2006). *Besedy ob iskusstve* [Conversations about art]. SPb. : «Azбуka-klassika», 320 p.
7. Popova, L.I. (2019). Typy tekstiv v oblasti mystetstva: prahmatychnyi ta teoretynnyi aspekty [Types of texts in the field of art: pragmatic and theoretical aspects]. *Science, research, development. Philology, Sociology and Culturology: a collection of scientific reports* (Belgrade (Serbia), 30-31.05.2019). Warsaw, pp. 12–13.